

بررسی رابطه‌ی مشارکت و کیفیت فعالیت‌های ترویجی تعاونی
تولید روستایی: مورد مطالعه شهرستان بویراحمد

**Investigation of the relationship between participation
and quality of extension activities in Rural Production
Cooperative: the case of Boyer-Ahmad County**

فرزاد کریمی^{۱*}، مصطفی احمدوند^۲ و اسماعیل احمدی حق^۳
^۱، دانشجویان کارشناسی ارشد توسعه‌ی روستایی، دانشکده‌ی کشاورزی، دانشگاه یاسوج،
^۲استادیار گروه مدیریت توسعه‌ی روستایی دانشکده‌ی کشاورزی، دانشگاه یاسوج.

E-mail: farzadkarimi@gmail.com

* نویسنده مسئول

چکیده

یکی از چالش‌های اساسی در حوزه‌ی برنامه‌ریزی ترویج و آموزش کشاورزی در راستای توسعه‌ی پایدار روستایی مقوله‌ی مشارکت است. در همین راستا هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه‌ی مشارکت اعضای تعاونی تولید روستایی شهرستان بویراحمد در امور تعاونی و کیفیت فعالیت‌های ترویجی ارائه شده از طرف تعاونی‌های تولید روستایی می‌باشد. این پژوهش به لحاظ تجزیه و تحلیل داده‌ها تحقیقی کمی است که از روش توصیفی-همبستگی با رویکرد مقایسه‌ای بهره گرفته شد. جامعه آماری پژوهش اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی شهرستان بویراحمد که جمعاً ۱۸۰۹ نفر بودند و بر اساس جدول پاتن ۳۱۷ نفر به عنوان نمونه، تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای به شیوه‌ی انتساب متناسب انتخاب شده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ی محقق ساخته بود که جهت تعیین اعتبار سازه از روش تحلیل عاملی و جهت تعیین پایایی از همسانی درونی به روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که آماره‌ی $KMO (0/809)$ - $(0/834)$ و ضریب آلفای کرونباخ $(0/830 - 0/910)$ به دست آمده، حاکی از اعتبار پرسشنامه‌ی طراحی شده می‌باشد. نتایج حاصل از پژوهش نشانگر آن است که وضعیت مشارکت اعضای تعاونی‌های تولید روستای شهرستان بویراحمد در امور تعاونی در حد متوسط به پائین می‌باشد. فزون بر این، نتایج حاصل از تحلیل واریانس یک طرفه نشان داد، بین تعاونی‌های تولید روستایی موجود در شهرستان بویراحمد از لحاظ میانگین مشارکت اعضا در امور تعاونی‌های تولید روستایی اختلاف معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از همبستگی پیرسون نشان داد که بین وضعیت مشارکت اعضای تعاونی‌ها و کیفیت فعالیت‌های ترویجی ارائه شده از طرف تعاونی‌های مذکور رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد که میزان همبستگی بین متغیرها با توجه به الگوی دیویس در سطح خیلی بالا قرار دارد. فزون بر این، نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه نشان داد که کیفیت فعالیت‌های آموزشی، آگاهی کشاورزان از قوانین تعاونی‌ها و سن اعضا ۵۳/۵ درصد از متغیر وابسته (مشارکت) را پیش‌بینی می‌کند.

واژه‌های کلیدی: تعاونی تولید روستایی، مشارکت، ترویج و آموزش کشاورزی، توسعه روستایی.

Abstract

Participation in extension activities is one of the main challenges of extension programs planning in a way of rural sustainable development. In this regard, the aim of this study was to investigate the relationship between participation and quality of extension activities in Rural Production Cooperative (RPCs) of Boyer-Ahmad County. The study was quantitative research methodology. The research method also was descriptive-analytical in the form of comparative approach. Statistic population of the study was the members of RPCs in Boyer-Ahmad County. The sample size of the members of RPCs was determined by using the sampling size table given by Patten. The final sample included 317 members of RPCs were selected using stratified random sampling. Face-to-face interviews were used to collect data with the aid of questionnaire containing open and closed questions. A panel of experts confirmed the face validity of the questionnaire. Due to determining the reliability of the questionnaire, internal contingency by Cronbach's Alpha value was implemented that the KMO coefficient (0.809 to 0.834) and Cronbach's Alpha coefficient (0.830 to 0.910) were confirmed the questionnaire. All statistical analysis was performed using SPSS statistical package (version 17.5 for widows). The finding revealed that the participation of the members in extension activities of RPCs was in moderate and low level. Furthermore, findings from one-way ANOVA showed that the difference between RPCs was significantly with regard to participation of members. Also, the person correlation coefficient suggested a significant correlation between members' participation and the quality of extension program of RPCs. Furthermore, the regression modeling results showed that among the variables postulated in the model; level of information about cooperative's law, and quality of extension activities to predict the participation of the RPCs' members. In overall, the regression was able to explain 53/5 percent of variability in the participation of the RPCs' members.

Key Words: Rural Production Cooperative (RPCs), Participation, Agricultural education and extension, Rural development.

مقدمه

تعاونی تولید روستایی نوعی نظام بهره‌برداری مبتنی بر تعاون است که در آن بهره‌برداران با کشت یکپارچه و با حفظ مالکیت فردی به تولید و زراعت جمعی می‌پردازند (از کیا، ۱۳۸۷). این نظام در اوایل دهه ۱۳۵۰، پس از اصلاح‌های ارضی در ایران با هدف افزایش تولید، یکپارچه سازی اراضی کشاورزی، انجام خدمات زیربنایی و استفاده‌ی بهینه از نهاده‌های کشاورزی در دسترس، شکل گرفت (عبدالهی، ۱۳۷۷).

تعاونی‌های تولید روستایی، یکی از نهادهای کارآمد در مناطق روستایی می‌باشند که علاوه بر فراهم نمودن امکانات تولید، سازماندهی و عرضه‌ی خدمات مورد نیاز کشاورزان خرده‌پا و روستاییان و نیز تأمین نیازمندی‌های معیشتی و حرفه‌ای آنان، تنظیم بازار و پشتیبانی از تولید کنندگان، بهبود سطح درآمد و ایجاد اشتغال در روستاها در سطح خرد، در سطح کلان نیز تلاش دارد در راه ترویج و تحکیم روحیه‌ی مشارکت، همکاری و تعاون عمومی و تحقق عدالت اجتماعی گام بردارد (دعایی، ۱۳۸۰). ایجاد چنین تشکلهایی در جهانی امروز یکی از ضرورت‌های تجاری شدن می‌باشد تا در اقتصاد جهانی با مدیریت انعطاف پذیر و همگرا بتوان در بازار رقابتی، محصول مناسبی را با قیمت مناسب عرضه نمود (انصاری، ۱۳۸۰). بنابراین، یکی از راهبردهای کشورهای مختلف اعم از توسعه یافته و نیافته برای افزایش تولید و تأمین غذای بشر و چیرگی بر نارسایی‌های کشاورزی و توسعه‌ی مناطق روستایی، تعاونی کردن نظام تولید کشاورزی در زمینه‌های مختلف است.

نظریه‌های توسعه در طی دهه‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۶۰ در بیشتر موارد رشد اقتصادی را همان توسعه

می‌دانست و از تأثیر عامل‌های دیگر غفلت می‌ورزید (عربی، ۱۳۸۵). با ناکارآمدی این دیدگاه و شکست بسیاری از راهبردهای توسعه، در دهه‌های بعدی شاهد ظهور و توجه به نظریه‌های توسعه با رویکرد اجتماعی و با تأکید بر راهبرد مشارکت مردمی در فرآیند توسعه هستیم، مسأله مشارکت روستائیان در برنامه‌های توسعه‌ی روستایی موضوعی است که نقطه‌ی آغاز آن از دهه‌های ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۰ برمی‌شود. این راهبرد در برنامه‌ریزی روستایی با تمرکز

بر بعد اجتماعی، مشارکت مردم، تمرکززدایی توانایی و بهره‌گیری از خرد جمعی شکل گرفت. این راهبرد جدید از توسعه با عنوان توسعه مشارکتی وارد ادبیات توسعه شده است (پاپلی یزدی، ۱۳۸۱؛ رضوانی و احمدی، ۱۳۸۸).

واندرسمن مشارکت را فرآیندی می‌داند که اعضاء در تصمیم‌گیری در نهادها، برنامه‌ها و تأثیرات این تصمیم‌گیری شریک باشند (Wandersman, 2000). بانک جهانی مشارکت را به عنوان فرآیندی تعریف می‌کند که طی آن گروه‌های ذینفع در برای دادن به ابتکارهای توسعه و تصمیم‌گیری‌ها و منابعی که در زندگی تأثیر دارد مداخله و نظارت دارند (World Bank, 1994). در جهانی امروز، مشارکت مردمی یکی از راه‌های رسیدن به پیشرفت و توسعه است که این مهم از سوی همه‌ی محافل علمی در کشورهای جهان مورد قبول می‌باشد. رهیافت‌های مشارکتی مردم محلی را برای داشتن نقش مؤثر در سرنوشت خود آماده می‌کند و آن‌ها را توانمند می‌سازد تا در فرآیندهای توسعه و حفاظت مشارکت نمایند (Ericson, 2004). همچنین، هاکیلیوس (Hakelius, 1996) بیان داشته است که اعضای هر سازمان تعاونی، بخش بسیار مهمی آن بوده و مشارکت فعال آنان در تعاونی، برای موفقیت آن تشکیلات غیر قابل تردید می‌باشد. در این راستا نیز، بهویان (Bhuyan, 2007) نیز می‌نویسد که بدون مشارکت فعال اعضاء و رضایت‌مندی آنان، بقای تعاونی‌ها در درازمدت مدت حفظ نخواهد شد. بنا به اهمیت مشارکت، این موضوع به عنوان یکی از هدف‌های راهبردهای توسعه‌ی تعاونی‌ها محسوب می‌شود. نظارت مردم محلی بر چالش‌های مربوط به محل خود، یکی از عناصر مهم برنامه‌ریزی توسعه روستایی است و این به معنای کمک به آن‌ها برای مشارکت در امور سیاسی، تصمیم‌گیری و افزایش مهارت‌های مربوط به چگونگی رفع مشکلات می‌باشد.

براین اساس پرسش اصلی این پژوهش آن بود که آیا بین میزان مشارکت اعضای تعاونی در امور تعاونی باکیفیت فعالیت‌های ترویجی ارائه شده از سوی تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد رابطه‌ای وجود دارد؟ بنابراین هدف کلی این پژوهش بررسی رابطه‌ی

مشارکت اعضای تعاونی و کیفیت فعالیت‌های ترویجی ارائه شده از سوی تعاونی‌های تولید روستایی می‌باشد و هدف‌های اختصاصی زیر را به دنبال خواهد داشت:

✓ مقایسه‌ی تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد از لحاظ میزان مشارکت اعضای در امور تعاونی؛

✓ مقایسه‌ی تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد از لحاظ کیفیت فعالیت‌های ترویجی ارائه شده از سوی تعاونی‌های یاد شده؛ و

✓ تبیین عامل‌های مؤثر بر مشارکت اعضای تعاونی تولید روستایی شهرستان بویراحمد.

روش شناسی تحقیق

این پژوهش به صورت پیمایشی^۲ انجام گرفت و از لحاظ تجزیه و تحلیل عددی داده‌ها، تحقیقی کمی است. روش پژوهش نیز توصیفی-همبستگی با رویکرد مقایسه‌ای است. جامعه آماری پژوهش، اعضای شرکت‌های تعاونی تولید شهرستان بویراحمد می‌باشد که در کل ۱۸۰۹ نفر بودند. برای تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول پاتن (Patten, 2002)، ۳۱۷ نفر به عنوان نمونه، تعیین شد. پس از تعیین حجم نمونه، برای گزینش نمونه‌ها، از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده یا لایه‌بندی شده^۳ استفاده شد. در هر طبقه به روش نمونه‌گیری ساده و بصورت انتساب متناسب، نمونه‌ها گزینش شدند.

جدول ۱. تعاونی‌های تولید شهرستان بویراحمد به تفکیک شمار اعضاء و حجم نمونه

نام تعاونی	نوع تعاونی	شمار کل اعضاء	حجم نمونه
سرود جنوبی	خودگردان	۴۳۳	۷۷
کاکان	خودگردان	۴۵۸	۸۲
دشت روم	خودگردان	۹۱۸	۱۵۸
جمع	-	۱۸۰۹	۳۱۷

منبع: جهاد کشاورزی شهرستان بویراحمد

^۲ survey research

^۳ Proportional stratified sampling

برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز پژوهش برحسب هدف‌های تحقیق، پرسش‌نامه‌ای که، شامل ۴ بخش بود و در قالب طیف لیکرت هفت گزینه‌ای (۰-هیچ، ۱-خیلی کم، ۲-کم، ۳-میانگین، ۴-زیاد، ۵-خیلی زیاد، ۶-به طور کامل) طراحی شد. تعریف‌های عملیاتی شاخص‌های مورد استفاده در پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. تعریف‌های عملیاتی بخش‌های مورد استفاده در پژوهش

تعریف متغیر	متغیر
میزان مشارکت اعضا در امور تعاونی تولید روستایی با شش گویه در قالب طیف هفت گزینه- ای (۰-هیچ، ۱-خیلی کم، ...، ۵-خیلی زیاد و ۶-کامل) سنجیده شد که عبارت‌اند از: تأمین اعتبار صندوق مالی تعاونی، مشارکت در کارهای گروهی تعاونی (مانند، لایه‌روبی جوی‌ها و کانال‌های آبیاری)، شرکت در رأی‌گیری برای گزینش هیأت مدیره و مدیر عامل و غیره.	مشارکت
میزان کیفیت فعالیت‌های ترویجی تعاونی تولید روستایی با هفت گویه در قالب طیف هفت گزینه‌ای سنجیده شد که عبارت‌اند از: آگاهی از جریان و پیشرفت امور تعاونی، اقدام به برگزاری کلاس‌های آموزشی و ترویجی، میزان رضایت از کلاس‌های برگزار شده و غیره.	کیفیت فعالیت‌های ترویجی
میزان دانش و آگاهی اعضا از قوانین تعاونی با نه گویه در قالب طیف هفت گزینه‌ای سنجیده شد که عبارت‌اند از: شرح وظایف و حدود اختیارات تعاونی، روش مدیریت تعاونی، تعهد تعاونی برای ارائه خدمات آموزشی به اعضا، روش گزینش اعضای هیات مدیره، مدیرعامل و بازرسان و غیره.	آگاهی از قوانین

به منظور تعیین روایی^۴ پرسش‌نامه از روش اعتبار محتوا^۵ استفاده شد که با استفاده از نظرسنجی استادان و متخصصان پس از چند مرحله اصلاح و بازنگری به دست آمد. برای تعیین پایایی^۶ پرسش‌نامه، پیش‌آزمونی^۷ (۳۰ پرسش‌نامه) انجام شد، که ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده (جدول ۳)، نمایانگر اعتبار بالای پرسش‌نامه‌ی طراحی شده است. گفتنی است که پدهازور اعتبار بین ۰/۵ تا ۰/۸ را برای تحقیقات غیر تجربی پذیرفتنی می-

⁴ Validity

⁵ Content Validity

⁶ Reliability

⁷ Pilot Test

داند (پدهازور^۸، ۱۹۸۲). برای تعیین اعتبار مفاهیم پژوهش از اعتبار سازه به روش تحلیل عاملی^۹ استفاده شد که برای تعیین میزان تناسب مجموعه‌ی متغیرها در ماتریس همبستگی تحلیل عاملی از آماره‌ی KMO که دامنه‌ی تغییرات آن بین صفر و یک می‌باشد بهره گرفته شد. اگر مقدار این آماره کمتر از ۷۰ درصد نشود، نشان دهنده‌ی این است که همبستگی‌های موجود برای تحلیل عاملی بسیار مناسب است و اگر این ضریب بین ۰/۷ تا ۰/۵ باشد بیانگر مناسب بودن همبستگی‌های موجود می‌باشد (دواس، ۱۳۹۰). نتایج به دست آمده از آزمون KMO (۰/۷۸۹ - ۰/۸۳۴) در این پژوهش نیز بر این نکته همخوانی دارد. فزون براین، شاخص مجذور کای برای آزمون کرویت بارتل، برای سازه‌های پژوهش ($P < 0/001$) به لحاظ آماری معنی‌دار است و نشان دهنده‌ی همبستگی بین متغیرهاست.

جدول ۳: آزمون پایایی و روایی مفاهیم پژوهش

پایایی	روایی		مفاهیم	
	P	Bartlet		KMO
۰/۹۱	۰/۰۰۰۱	۱۷۰۷/۱۸	۰/۸۳۴	مشارکت اعضا در امور تعاونی
۰/۸۳	۰/۰۰۰۱	۲۴۳۷/۹	۰/۸۰۹	کیفیت فعالیت‌های ترویجی
۰/۹	۰/۰۰۰۱	۱۸۷۵	۰/۷۸۹	میزان آگاهی اعضا از اصول و قوانین تعاونی

منبع: یافته‌های پژوهش

به منظور تحلیل داده‌ها در آغاز از آمار توصیفی مانند فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار استفاده شد. در بخش استنباطی نیز از روش‌های آماری مانند تحلیل واریانس یک طرفه و ضریب تغییرات و رگرسیون چندگانه استفاده شده است. برای داده پردازی نیز از نرم‌افزار SPSS18 تحت ویندوز بهره گرفته شد.

سیمای منطقه‌ی مورد بررسی

بویراحمد یکی از شهرستان‌های جنوبی ایران و در استان کهگیلویه و بویراحمد قرار دارد، این شهرستان از شمال به استان اصفهان، از شرق به استان فارس، از غرب به شهرستان

⁸ Pedhazur

⁹ Factor Analysis

کهگیلویه و از جنوب به شهرستان رستم از استان فارس محدود می‌شود. مرکز این شهرستان شهر یاسوج است، در سرشماری سراسری سال ۱۳۸۵ جمعیت این شهرستان ۲۱۷۷۴۱ نفر برآورد شد. شهرستان یاد شده دارای ۵۳۷ روستای دارای سکنه می‌باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵).

یافته‌ها و بحث

الف) ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای اعضا

نخستین هدف این بررسی توصیف ویژگی‌های شخصی پاسخگویان بود. تحلیل توصیفی ویژگی‌های فردی پاسخگویان نشان می‌دهد که میانگین سنی اعضای تعاونی‌های مورد بررسی، ۴۳/۶۷ سال با انحراف معیار ۶/۸۵ و بیشترین فراوانی سنی در میان افراد مورد بررسی ۵۲ سال می‌باشد. همچنین بیشینه‌ی سنی ۷۰ سال و کمینه ۲۸ سال می‌باشد. شغل اصلی ۷۰ درصد از افراد مورد بررسی کشاورزی می‌باشد. بررسی تحصیلات افراد مورد بررسی نشان می‌دهد که ۳۱/۳ درصد از افراد مورد بررسی بی‌سواد، ۲۵ درصد سواد خواندن و نوشتن، ۱۸/۸ درصد ابتدایی، ۱۳/۸ درصد راهنمایی، ۶/۳ درصد دبیرستان و ۵/۰ درصد دیپلم و بالاتر هستند. در مجموع میزان تحصیلات ۷۵/۱ درصد از افراد سطح سواد پائین‌تر از ابتدایی دارند. همچنین میزان آگاهی و دانش اعضای تعاونی از اصول و قوانین تعاونی در حد میانگین (۴۱/۶ درصد) ارزیابی شده است. نتایج نشان می‌دهد که میانگین کل آگاهی از اصول و قوانین تعاونی در بین روستاییان عضو تعاونی تولید روستایی شهرستان بویراحمد ۲/۸۷۴ با انحراف معیار ۰/۶۰ می‌باشد که در حد میانگین و پائین‌تر می‌باشد.

ب) بررسی میزان مشارکت اعضای تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد

مهم‌ترین هدف این پژوهش بررسی میزان مشارکت اعضای تعاونی تولید روستایی شهرستان بویراحمد در امور تعاونی می‌باشد. پس از امتیازهای نهایی، میزان مشارکت اعضای تعاونی‌ها بر اساس فرمول ISDM برآورد شد. روشی تبدیل امتیازهای کسب شده به چهار سطح از میزان مشارکت به شرح زیر برآورد شد (صدیقی و محمدزاده، ۲۰۰۳):

انحراف معیار - میانگین $A < A \leq$ مینیمم : مشارکت ضعیف = A

میانگین $B < B \leq$ انحراف معیار - میانگین : مشارکت میانگین = B

انحراف معیار + میانگین $C < C \leq$ میانگین : مشارکت خوب = C

ماکسیمم $D \leq D \leq$ انحراف معیار + میانگین : مشارکت فعال = D

چنان که جدول ۴ نشان می‌دهد، میزان مشارکت ۲۰/۷ درصد اعضای تعاونی‌های تولید روستایی در امور تعاونی در حد مشارکت فعال، ۲۱/۷ درصد در حد مشارکت خوب، ۵۱/۶ درصد در حد مشارکت میانگین و ۶ درصد نیز در حد مشارکت ضعیف برآورد شد. همچنین مشارکت اعضای تعاونی‌های مورد بررسی در امور تعاونی‌ها، با میانگین ۲/۹۲ و انحراف معیار ۰/۸۰ می‌باشد. نتایج این تحقیق حاکی از این است که بیشتر افراد مورد بررسی دارای مشارکت میانگین به پائین هستند. که این یافته با نتایج تحقیق امینی و همکاران (۱۳۸۷)، امینی و رمضانی (۱۳۸۵) و ابراهیمی و همکاران (۱۳۸۹) که حاکی از مشارکت میانگین و ضعیف اعضاء در امور تعاونی است، همخوانی دارد و با نتایج بررسی صدیقی و درویشی‌نیا (۱۳۸۱) که حاکی از مشارکت خوب و عالی بودن اعضاء در امور تعاونی‌های مورد بررسی است، مغایرت دارد.

جدول ۴: توزیع فراوانی میزان مشارکت اعضای تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد

تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد				میزان مشارکت
انحراف معیار	میانگین	درصد تجمعی	درصد	فراوانی
		۶	۶	۱۹
		۵۷/۶	۵۱/۶	۱۶۴
		۷۹/۳	۲۱/۷	۶۹
		۱۰۰	۲۰/۷	۶۵
۰/۸۰	۲/۹۲	-	۱۰۰	۳۱۷

منبع: یافته‌های پژوهش دامنه‌ی میانگین: ۰- هیچ، ۱- خیلی کم، ...، ۵- خیلی زیاد و ۶- کامل

همچنین میزان مشارکت اعضای تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد، به تفکیک تعاونی‌ها در جدول شماره ۵ نشان داده شده است. چنانکه جداول شماره ۵ و ۶ نشان می‌دهد

میزان مشارکت اعضای تعاونی تولید روستایی کاکان در امور بیشتر از دیگر تعاونی‌های شهرستان می‌باشد به طوری که ۵۴/۹ درصد از اعضای تعاونی‌های تولید کاکان در سطح خوب و فعال در امور تعاونی مشارکت دارند.

جدول شماره ۵: توزیع فراوانی میزان مشارکت اعضای تعاونی‌های تولید روستایی تفکیک تعاونی

میزان مشارکت	تعاونی تولید روستایی کاکان			تعاونی تولید روستایی دشتروم			تعاونی تولید روستایی سررود جنوبی		
	فراوانی	درصد	درصد تجمعی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
مشارکت ضعیف	۱۷	۲۰/۷	۲۰/۷	۱۴	۸/۸	۸/۸	۵	۶/۵	۶/۵
مشارکت میانگین	۲۰	۲۴/۴	۴۵/۱	۸۵	۵۳/۸	۶۲/۶	۴۵	۵۸/۴	۶۴/۹
مشارکت خوب	۳۳	۴۰/۳	۸۵/۴	۳۹	۲۴/۷	۸۷/۳	۱۶	۲۰/۷	۸۵/۶
مشارکت فعال	۱۲	۱۴/۶	۱۰۰	۲۰	۱۲/۷	۱۰۰	۱۸	۱۴/۴	۱۰۰
کل	۸۲	۱۰۰	-	۱۵۸	۱۰۰	-	۷۷	۱۰۰	-

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۶: رتبه‌بندی تعاونی‌های تولید روستایی بویراحمد بر اساس میزان مشارکت اعضا در امور تعاونی

رتبه	میزان مشارکت اعضا در امور تعاونی	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	تعاونی تولید روستایی کاکان	۳/۷۷۰	۰/۶۶۵	۰/۱۷۶
۳	تعاونی تولید روستایی سررود جنوبی	۲/۷۸۰	۰/۷۳۱	۰/۲۶۳
۲	تعاونی تولید روستایی دشتروم	۲/۵۵۸	۰/۶۴۱	۰/۲۵۱

منبع: یافته‌های پژوهش دامنه‌ی میانگین: ۰- هیچ، ۱- خیلی کم، ...، ۵- خیلی زیاد و ۶- کامل

جدول ۷ بیانگر تفاوت معنی‌داری بین تعاونی‌های تولید روستایی موجود در شهرستان بویراحمد در زمینه‌ی میزان مشارکت اعضا در امور تعاونی است. نظر به نتایج آزمون آماری (تحلیل واریانس یک طرفه) و آزمون تعقیبی (ال. اس. دی) می‌توان اذعان داشت که بین سه گروه یاد شده (تعاونی‌های تولید روستایی) از لحاظ میانگین مشارکت تفاوت معناداری وجود دارد. اعضای تعاونی تولید روستایی کاکان در میان تعاونی‌های بررسی شده مشارکت بیشتری داشته‌اند.

جدول ۷: تحلیل واریانس یک طرفه مربوط به میزان مشارکت تعاونی ها

P	F	تعاونی های تولید روستایی شهرستان بویراحمد			مشارکت
		سررود جنوبی	دشتروم	کاکان	
۰/۰۰۰۱	۱۵۴/۴۱۹	۲/۷۷۹۲ ^c	۲/۵۵۸۰ ^b	۳/۷۷۰۲ ^a	

توضیح: حروف غیر یکسان نشان دهنده تفاوت معنی داری در سطح پنج درصد می باشد.

ج) بررسی کیفیت فعالیت های ترویجی تعاونی های تولید روستایی شهرستان بویراحمد همان طور که پیش از این نیز اشاره شد، توصیف و دسته بندی داده ها بر مبنای میانگین و انحراف معیار و با استفاده از فاصله انحراف از معیار میانگین محاسبه شده است. بر این اساس می توان وضعیت کیفیت فعالیت های ترویجی ارائه شده از سوی تعاونی های مورد بررسی را به صورت جدول ۸ ارائه نمود.

جدول شماره ۸: توزیع فراوانی میزان کیفیت فعالیت های ترویجی تعاونی های تولید روستایی

تعاونی های تولید روستایی شهرستان بویراحمد				کیفیت فعالیت های ترویجی	
انحراف معیار	میانگین	درصد تجمعی	درصد	فراوانی	
		۸/۵	۸/۵	۲۷	کیفیت ضعیف
		۵۱/۴	۴۲/۹	۱۳۶	کیفیت میانگین
		۹۰/۵	۳۹/۱	۱۲۴	کیفیت خوب
		۱۰۰	۹/۵	۳۰	کیفیت عالی
۰/۸۲	۲/۵۷		۱۰۰	۳۱۷	کل

منبع: یافته های پژوهش دامنه ی میانگین: ۰-هیچ، ۱-خیلی کم، ...، ۵-خیلی زیاد و ۶-کامل

همان طور که در جدول ۸ دیده می شود، بیشترین فراوانی در طبقه دوم (کیفیت میانگین) با فراوانی ۱۳۶ و یا ۴۲/۹ درصد وجود دارد و کیفیت فعالیت ترویجی تعاونی های تولید روستایی شهرستان بویراحمد در حد میانگین برآورد شد. همچنین کیفیت فعالیت های ترویجی تعاونی های مورد بررسی، با میانگین ۲/۵۷ و انحراف معیار ۰/۸۲ می باشد. نتایج این تحقیق حاکی از این است که تعاونی های مورد بررسی دارای فعالیت های ترویجی میانگین به

پائین هستند. که این یافته با نتایج تحقیق امینی و همکاران (۱۳۸۷)، صدیقی و درویشی‌نیا (۱۳۸۱) و امینی و رضانی (۱۳۸۵) که حاکی از کیفیت میانگین و ضعیف فعالیت‌های ترویجی ارائه شده از سوی تعاونی‌ها است، همخوانی دارد. همچنین با توجه به جدول ۹، تعاونی تولید روستایی کاکان از لحاظ کیفیت فعالیت‌های ترویجی نسبت به دیگر تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد عملکرد مناسب‌تری داشته است.

جدول ۹: رتبه‌بندی تعاونی‌های تولید روستایی بویراحمد بر اساس میزان کیفیت فعالیت‌های ترویجی

رتبه	ضرب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	میزان کیفیت فعالیت‌های ترویجی
۱	۰/۱۹۸	۰/۶۷۷	۳/۴۱۱	تعاونی تولید روستایی کاکان
۳	۰/۳۰۳	۰/۷۴۵	۲/۴۵۵	تعاونی تولید روستایی سررود جنوبی
۲	۰/۲۵۳	۰/۵۸۸	۲/۲۰۸	تعاونی تولید روستایی دشتروم

منبع: یافته‌های پژوهش دامنه‌ی میانگین: ۰-هیچ، ۱-خیلی کم، ...، ۵-خیلی زیاد و ۶-کامل

نظر به نتایج آزمون آماری (تحلیل واریانس یک طرفه) و آزمون تعقیبی (ال. اس. دی) می‌توان اذعان داشت که بین سه گروه یاد شده (تعاونی‌های تولید روستایی) از لحاظ میانگین کیفیت فعالیت‌های ترویجی ارائه شده از سوی تعاونی‌ها تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۰: تحلیل واریانس یک طرفه مربوط به میزان کیفیت فعالیت‌های ترویجی

P	F	تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد			کیفیت فعالیت‌های ترویجی
		سررود جنوبی	دشتروم	کاکان	
۰/۰۰۰۱	۹۳/۴۷۶	۲/۵۴۴ ^c	۲/۲۰۸ ^b	۳/۴۱۰ ^a	

توضیح: حروف غیر یکسان نشان‌دهنده تفاوت معنی‌داری در سطح پنج درصد می‌باشد.

* دامنه‌ی میانگین‌ها از هیچ-۰ تا کامل ۶ می‌باشد.

گ) بررسی همبستگی متغیر وابسته و مستقل پژوهش

به منظور تعیین عامل‌های مؤثر بر مشارکت اعضاء در امور تعاونی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. همچنین برای توصیف شدت همبستگی بین متغیرها از الگوی معروف به "قراردادهای دیویس" (۱۹۷۱) استفاده به عمل آمد که بر اساس این الگو

ضرایب همبستگی ۰/۰۹-۰/۰۱=جزئی، ۰/۲۹-۰/۱۰=ضعیف، ۰/۴۹-۰/۳۰=میانگین، ۰/۶۹-۰/۵۰=به نسبت قوی و ۰/۷۰ و بالاتر=خیلی قوی توصیف می‌شوند. نتایج به دست آمده از این تحلیل در جدول ۱۱ نشان می‌دهد که بین مشارکت اعضاء تعاونی در امور تعاونی و کیفیت فعالیت‌های ترویجی رابطه‌ی مثبت و معنی داری در سطح خیلی قوی وجود دارد. همچنین بین آگاهی اعضاء از قوانین تعاونی و مشارکت رابطه‌ی مثبت و معنی داری در سطح به نسبت قوی وجود دارد و بین سن و میزان تحصیلات با مشارکت نیز رابطه‌ی مثبت و معنی داری یافت شد که این یافته با نتایج تحقیق جلالی و کرمی (۱۳۸۵) همخوانی دارد.

جدول ۱۱: تحلیل همبستگی متغیرهای مستقل پژوهش با میزان مشارکت اعضاء تعاونی‌های تولید روستایی

متغیرها	R	P	توصیف همبستگی
کیفیت فعالیت‌های ترویجی	۰/۷۲۳	** ۰/۰۰۰۱	خیلی قوی
آگاهی اعضاء از قوانین تعاونی	۰/۵۸۹	** ۰/۰۰۰۱	به نسبت قوی
سن	۰/۲۵۴	** ۰/۰۰۰۱	جزئی
سطح تحصیلات	۰/۷۷۷	** ۰/۰۱۷	خیلی قوی

* $P \leq 0.05$ ** $P \leq 0.01$

منبع: یافته‌های پژوهش

ژ) تحلیل تعیین کننده‌های مشارکت اعضاء در فعالیت‌های تعاونی

به منظور تبیین سازه‌های پیش‌بین کننده در میزان مشارکت تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد از تحلیل رگرسیونی چندگانه به روش هم‌زمان (Enter) بهره گرفته شد. جدول شماره‌ی ۱۲ اطلاعات مربوط به این تجزیه و تحلیل را نشان می‌دهد. در این مدل به ترتیب، کیفیت فعالیت‌های ترویجی، آگاهی اعضاء از قوانین تعاونی و سن به عنوان متغیرهایی بودند که بیشترین سهم را در میزان تغییرات متغیر وابسته داشتند. نتایج جدول ۱۲ نشان می‌دهد که متغیرهای پیش‌بین ۵۳/۵ درصد ($R=0.731$) از میزان نوسان‌های متغیر ملاک (میزان مشارکت اعضاء در امور تعاونی) را پیش‌بینی می‌کند. از طرفی بررسی ضرایب رگرسیون استاندارد شده نشان می‌دهد که متغیر کیفیت فعالیت‌های ترویجی ارائه شده از

سوی تعاونی‌های تولید روستایی ($\beta = 0/489$) نسبت به سایر متغیرهای مورد بررسی نقش بیشتری در تبیین مشارکت اعضاء در امور تعاونی دارد (جدول ۱۲).

جدول شماره ۱۲: تحلیل رگرسیون چندگانه

متغیر	B	Beta	T	P
عدد ثابت (a)	۱/۳۶	-	۰/۶۹۳	۰/۴۸۹
کیفیت فعالیت‌های ترویجی (X_1)	۰/۴۸۷	۰/۴۸۹	۹/۶۱۶	۰/۰۰۰۱
آگاهی اعضاء از قوانین تعاونی (X_2)	۰/۳۵۴	۰/۲۵۶	۴/۹۸۹	۰/۰۰۰۱
سن (X_3)	۰/۰۱۲	۰/۱۶۶	۴/۲۵۰	۰/۰۰۰۱
	$R = 0/731$	$R^2 = 0/535$	$F = 119/931$	$sig. = 0/0001$

به منظور برآورد میزان مشارکت اعضاء، با توجه به اطلاعات به دست آمده و معنی دار بودن مدل نهایی رگرسیون چندگانه در این پژوهش، با معادله‌ی زیر می‌توان میزان مشارکت اعضاء در امور تعاونی‌های تولید روستایی تخمین زد:

$$Y = 1/36 + 0/487 X_1 + 0/354 X_2 + 0/012 X_3$$

مقادیر مثبت ضریب رگرسیونی در این معادله نشان می‌دهد که با افزایش میزان متغیرها، مشارکت اعضاء در امور تعاونی نیز افزایش خواهد یافت.

نتیجه گیری و پیشنهادها

با توجه به یافته‌های این پژوهش موارد زیر به منظور مشارکت بیشتر اعضاء در امور تعاونی در برای موفقیت تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد ارائه می‌شود:

۱- از آنجا که بین کیفیت فعالیت‌های ترویجی و میزان مشارکت اعضاء در امور تعاونی رابطه‌ی مثبت و معناداری یافت شد همچنین، یافته‌های مزبور نشان می‌دهد، کیفیت فعالیت‌های ترویجی ارائه شده از سوی تعاونی‌ها، نقش به سزایی در تعیین مشارکت اعضاء در امور تعاونی دارد. در این راستا، باید سعی و تلاش مسئولان اجرایی تعاونی‌های تولید روستایی برپربار نمودن هرچه

بیشتر خدمات ترویجی باشد و راهبرد بلندمدتی برای بهتر شدن کیفیت فعالیت‌های ترویجی تعاونی‌ها اتخاذ شود.

۲- از آنجا که در این بررسی، بین متغیر سطح سواد و میزان مشارکت فرد رابطه‌ی مثبت و معناداری دیده شده است، اتخاذ سیاست‌هایی که به کمک آن‌ها بتوان سطح سواد اعضای تعاونی‌ها را ارتقاء داد، توصیه می‌شود.

۳- همچنین با همبستگی بین مشارکت و دانش و آگاهی از اصول و قوانین تعاونی توصیه می‌شود در فعالیت‌های ترویجی بیشتر به امر آموزش اعضا در برای آشنایی با اصول و قوانین تعاونی توجه شود.

منابع

۱. اسدی، ع. (۱۳۸۷)، جزوه درس مدیریت فناوری دوره دکتری ترویج کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی. پردیس کشاورزی و منابع طبیعی. دانشگاه تهران. منتشر نشده.
۲. ازکیا، م. (۱۳۸۷)، جامعه‌شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی ایران. انتشارات اطلاعات. ص ۳۲۴.
۳. امینی، ا. م.، همدانی، ع. ز و رضایی، م. (۱۳۸۷)، ارزیابی مهم‌ترین مؤلفه‌های درون سازمانی در موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران تهران. علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی. سال دوازدهم، شماره ۴۳، صفحات ۲۸۵-۲۹۵.
۴. ابراهیمی، ع.، طاعتی، آ.، مهدیه، ا.، و کنعانی، ع. (۱۳۸۹)، عوامل مؤثر بر ارتقای مشارکت اعضا در اتحادیه‌ها و تعاونی‌های مصرف. تعاون، سال بیست و یکم، شماره ۲، صفحات ۱۲۹-۱۵۳.
۵. صدیقی، د. و درویشی‌نیا، ع. ا. (۱۳۸۱)، بررسی موفقین شرکت‌های تعاونی تولید روستائی استان مازندران. مجله‌ی علوم کشاورزی ایران. شماره ۳، صفحات ۳۱۳-۳۲۳.
۶. انصاری، ح. (۱۳۸۰)، نقش تعاونی‌ها در گذار از تولید معیشتی به تولید تجاری در بخش کشاورزی. سمینار کشاورزی ایران و بازاریابی جهانی. تهران، وزارت کشاورزی. صفحه‌های ۱۵۳ تا ۱۶۵.
۷. پاپلی یزدی، م. ح. و م. ا. ابراهیمی. (۱۳۸۱)، نظریه‌های توسعه‌ی روستایی. تهران: انتشارات سمت، ۳۰۶ ص.
۸. دعایی، علی، (۱۳۸۹)، بررسی فروشگاه‌های مصرف تعاونی روستایی در استان فارس (چاپ اول)، تهران، انتشارات وزارت جهاد کشاورزی، مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، ۷۸ ص.
۹. دواس، دی. ای. (۱۳۷۸)، پیمایش در تحقیقات اجتماعی. ترجمه هوشنگ نایی. تهران: نشر نی، چاپ اول.

۱۰. رضوانی، م و ع. احمدی. (۱۳۸۸)، شوراهاى اسلامى، مشارکت مردمی و توسعه‌ی روستایی (مطالعه موردی: دهستان حکیم آباد، شهرستان زرنديه، استان مرکزی). فصلنامه پژوهشی جغرافیای انسانی- سال اول، شماره‌ی چهارم، ۳۵-۴۹ صفحات.
۱۱. عبدالهی، م. (۱۳۷۷)، مطالعه تطبیقی نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی و ارزشیابی عملکرد آنها به منظور شناخت انواع و ویژگی‌های نظام‌های بهره‌برداری بهینه و مناسب در ایران. وزارت کشاورزی. ۴۲۴ص.
۱۲. عربی، ه. و ع. لشکری. (۱۳۸۳)، توسعه در آینه‌ی تحولات. تهران: انتشارات سمت.
۱۳. مرکز آمار ایران. (۱۳۸۵)، نتایج تفصیلی عمومی نفوس و مسکن، شهرستان بویراحمد.
۱۴. جلالی، م. و کرمی، ع. (۱۳۸۵)، تعیین عوامل مؤثر بر مشارکت مرتعداران در تعاونی‌های مرتعداران استان کردستان. پژوهش و سازندگی. شماره‌ی هفتاد. صفحات ۳۵-۴۵.
15. Bhuyan, S. 2007. The people factor in cooperatives: An analysis of members' attitudes and behavior. *Canadian Journal of Agricultural Economy.*, 55: 275-298.
16. Davis, J.A. 1971. *Elementary Survey Analysis* Englewood, Prentice hall, NJ.
17. Ericson, J.A. 2004. A participatory approach to conservation in the cala kmul Biosphere Reserve. Campeche, Mexico, *Landscape urban planning*.
18. Hakelius, K. 1996. Cooperative values- farmers' cooperatives in the minds of farmers. Dissertation #23. Uppsala: Swedish University of Agricultural Sciences.
19. Patten, M.L. 2002. *Proposing Empirical Research*, Los: Pyrcak Pupliching.
20. Pedhazur, E. J. 1982. *Multiple Regressions Behavioral Research: Explantion and Predication*. New York.
21. Sadighi, H. and G. Mohammadzadeh . 2003. Extension Professional Staffs' Attitude toward Participatory Approach of Extension Activities and Rural Development. *Journal of International Agricultural and Extension Education*, 9(2): 7-14.
22. Wandersman, A. and P. Florin. 2000. Citizen participation and community organization. In J. Rappaport and E. Seidman (EDs), *Handbook of community psychology*. New Yoork.
23. World Bank. 1994. *The world bank and participation*. Fourth draft, Washington: World Bank.